

III. MEZINÁRODNÍ HOUSLAŘSKÝ FESTIVAL VĚNCESLAVA METELKY

✎ Rafael Brom

Opět, a už potřetí v Hotelu U Beránka v Náchodě, proběhla od 24. do 26. 4. nevšední domácí soutěž, která zdobí kalendář světových houslařů, Mezinárodní houslařský festival Věnceslava Metelky, jehož první ročník se konal v roce 1997. Letošní 3. ročník unikátního klání (druhý se konal v roce 2004), v němž dominovala nevšední houslařská disciplína – řezání houslové hlavice, tedy „šneka“, zdobil koncert houslisty Jaroslava Svěceného a cembalistky Jitky Navrátilové s názvem Slavné housle tří staletí. Hudební část čtyřdenního houslařského festivalu doplňovaly dále koncerty náchodského Komorního orchestru Slávy Vorlové s dirigentem Jindřichem Roubíčkem, anglického harfisty Seana Barryho a souboru Mijaktić orchestar. Co den houslařského zápolení, to relaxační hudební vložka.

Výtvarnou odnoží festivalu byla stálá výstava „houslařských obrazů“ Petra Čuhaniče, který je také autorem výtvarné stránky diplomů houslařské soutěže (autorem barevných dřevořezů na diplomech je Jiří Kodým), přičemž Mistr Čuhanič věnoval do soutěže dva své obrazy jako ceny. Švýcarský houslař, působící také v Římě – Claude Lebet – dále poskytl na výstavu nástrojů čtyři vzácné kousky ze své sbírky (mezi nimi nástroj Andrey Amatiho z roku 1567 „ex Charles IX.“), z nichž na dva hrál sólista Komorního orchestru Slávy Vorlové, Josef Vlach. Jednalo se o Techlerův nástroj z roku 1705 a Guadagniniho housle z roku 1768. Houslaři i návštěvníci festivalu měli tedy skvělou příležitost k rozšíření obzorů.

Mediální zájem projevil televizní společnost z Hradce Králové a z Japonska, na exkurzi přijeli zástupci Odborné houslařské školy z Chebu, která ovšem měla i své účastníky v soutěži, jak poznamenal učitel školy mistr houslař Zdeněk Zádina, člen Kruhu umělců houslařů.

Úvodní den festivalu byl jakousi imatrikulací, soutěžící ze čtyř zemí – kromě domácích přijeli z Polska, Itálie a Japonska – se registrovali a předávali své nástroje do soutěže. Čtvrtek 25. 4. byl zejména pro hojné návštěvníky nejatraktivnější. Tento den probíhala soutěž v řezání houslové hlavice: třicet houslařů, kteří seděli ve třech řadách stolů v Přednáškovém sále Městského divadla dr. J. Čížka, pracovalo od časného rána až do večera. Všichni také předešlého dne odevzdali jeden nebo dva nástroje porotě a v tento den měli doplnit počet bodů za dokonalou řemeslnou řezbářskou práci. Volná výměna názorů a pohled „do kuchyně“ jednoho každého houslaře a dvou houslařských děvčat je specifikou náchodské soutěže a činí z ní unikátní záležitost v celosvětovém kontextu. Odpoledne se šest porotců vmísilo do sálu k volné konverzaci se soutěžícími i návštěvníky. Nejprve jsem se ptal mistra houslaře, Jana Špidlena:

Vy jste ještě nedávno také soutěžil, jaká je pozice člověka, který přejde z účinkování na místo toho, který má soudit?

To je samozřejmě mnohem větší zodpovědnost. Když soutěžíte, tak zodpovídáte jenom za sebe a za svoji práci sám sobě, ale když hodnotíte cizí práci a nikoho nechcete poškodit, nikomu nechcete pomoci, je to daleko větší zodpovědnost. A zvláště při této soutěži, kde je na hodnocení poroty dobře vidět. Tato soutěž není anonymní, všechno je vlastně bezprostředně po hodnocení k vidění, všechny hodnoty a body si můžou soutěžící přečíst a hned mi můžou přijít vyčítat, pokud se někdo cítí být ublížený.

Vystavené soutěžní exponáty

Jaká máte kritéria?

Kritéria jsou čtyři základní – jednak řemeslné provedení, čistota práce, potom umělecké ztvárnění nebo estetická hodnota nástroje (taková ta sympatie, prostě jak to na vás působí), potom kvalita a čistota laku a poslední je tak zvaný „setup“, respektive seřízení nástroje a zhotovení hmatníku, prázdků, kobylky, kolíčků a krku.

Jaká je úroveň hodnocených nástrojů?

Úroveň je určitě vysoká, většina těch nástrojů je velice dobrá a kvalitní, nicméně žádný jednoznačný favorit, alespoň pro mě, tu není, mám tři nebo čtyři houslaře, které tipuji nejvýše, ale i u nich vždy najdu něco, co neodpovídá úplně mému gustu. No a pak je tady taková velká skupina velmi dobrých nástrojů (vesměs se jedná o italské nástroje), které tak trochu splývají – navzájem jsou si velmi podobné a je těžké je mezi sebou rozlišit.

Tolik tedy výňatek z rozhovoru se členem poroty Janem Špidlenem, který byl jedním ze šestice mužů v „taláru“. Jeho kolegy byli dále Simeone Morassi (Itálie), Hieronymus Köstler (Německo), Tomáš Pilař, Jaroslav Svěcený a Tadeusz Słodczyka (Polsko). Také německý kolega byl, jednou větou, velmi potěšen vysokou úrovní hodnocených nástrojů, jakož i Jaroslav Svěcený. A mistra houslaře Tomáše Pilaře jsem také zastihl mezi stoly pracujících houslařů:

Porota budí vždycky dojem jakéhosi uzavřeného prostředí vážených mužů, ale vy vypadáte úplně, jako byste odešel právě zrovna od ponku, u kterého sedí ti, které máte hodnotit; – jaký je vývoj a trend v houslařině, jak se posunuje celkový vzhled, úprava, lak – od minulých desetiletí?

Já bych neřekl, že je tady nějaký posun, ten stav je v posledních dvaceti letech poměrně zakonzervovaný, ale obrovsky vzrostlo množství kvalitních nástrojů. Já, když si vzpomínám na ty soutěže kdysi, tak tam si člověk sice vždycky pár pěkných nástrojů vybral, ale jinak to bylo takové všelijaké. Dneska je těch opravdu pěkně udělaných spousta, až se v tom člověk ztrácí. Ale přesto mi trochu v tom množství chybí nějaká výrazná osobitost – všechno je jakoby naklonované, obzvláště, upřímně řečeno, nástroje z Cremony. Jsou většinou bezvadně vypracované, „vypiplané“, technicky dotažené, ale jsou jeden jako druhý. Žádná osobitost. Jedná se však o tvůrčí práci, při níž by se měl každý autor nějakým způsobem prezentovat sám za sebe. Houslař nemůže jenom kopírovat nějaké vzory nebo to, co ho ve škole naučí. Každý se musí snažit o nějakou vlastní výpověď. I v tomhle oboru, kde je to pole poměrně úzké. To není jako když pracuje malíř, který si zvolí motiv a kompozici a barvy. My houslaři tak široké pole k vyjádření nemáme, ale přesto každý tu určitou mož-

nost má a jen málokdy se někdo dokáže opravdu odlišit. Ale tím pozitivním směrem, ne, že udělá někde nějakou křivuli, ale tak, aby to bylo klasické a přitom výrazné.

V pátek 25. 4. proběhla tónová zkouška sólové hry - vše s otevřenou a průběžnou informovaností a využitou možností diskuse soutěžících s porotci. Den uzavřel večerní bowling pro všechny zúčastněné. Sobotní dopoledne proběhla tónová zkouška doprovázených houslí, závěrečný banket s vyhlášením vítězů v přednáškovém sále a balkánský večer ve vinárně hotelu U Beránka, kde účinkoval Mijaktić orchester. Tohoto dne jsem s pomocí starostlivého a všudypřítomného pořadatele, houslaře Dalibora Bzirskeho, položil pár otázek porotci Simeonu Morassimu z Itálie.

Pane Morassi, vy jste seděl při prvním ročníku houslařské soutěže Věnceslava Metelky u ponku, teď sedíte u porotního stolu. Jak cítíte posun ve svých pozicích?

Jsou to dva velice rozdílné světy. Jako konkurent, jako houslař, který sedí celý den za stolem a musí celý den řezat hlavu, je to jednak fyzické, ale především psychické vypětí od rána do večera. Zároveň je to obrovský zážitek, můžu vnímat tu naprosto krásnou přátelskou atmosféru - jsem mezi kolegy, můžu si dovolit, dejme tomu, i nějaký ten žert - nevnímáme se jako protivníci. Je to krásná práce, i když během celého dne unavující, zakončená dychtivým očekáváním výsledků každé disciplíny. Nejprve za práci na donesených houslích, poté v prvním a druhém tónovém kole a nakonec i v řezbě šneku, takže každý den prožíváme určité napětí a velikou emoci. A to všechno v kamarádské, přátelské atmosféře. Odjížděl jsem naprosto plný dojmů. Druhá stránka, která se mě dotýkala při tomto ročníku, byla být soudcem nejen houslařů, které neznám, ale také kolegů, s kterými pracuji - které potkávám, či je znám z jiných soutěží. Ta je o zodpovědnosti, klidu a soustředění.

III. Mezinárodní houslařský festival měli na starosti tři zodpovědní muži - Dalibor Bzirskeý, dr. Stanislav Bohadlo a zejména mistr houslař Jaromír Joo, kterého jsem se zeptal:

Co obchází mysl ředitele před závěrem festivalu, ředitele, který je v podstatě od rána do noci na nohou, a všechno mu probíhá hlavou a také rukama?

Už mně hlavou neprobíhá vůbec nic, protože jsem unavený. Ale je to tu velice fajn.

Jak vznikla ona myšlenka soutěže s řezáním hlavice?

Já už pár mezinárodních houslařských soutěží objel, a tak vím, že jsou všude anonymní. Taková bývala i česká soutěž v Praze, no a já jsem si tenkrát řekl, že udělám soutěž podle svých představ, bude neanonymní a bude se na místě vyřezávat šnek.

Při práci...

Foto Karel Vávra

Proč by měl být šnek v soutěži, kde jde o housle?

A proč by neměl být šnek? Šnek je podpis, samozřejmě, šnek je vizitka autora a málokdo ho umí pěkně vyřezat, natož aby seděl někde na nějaké soutěži, lidé mu dýchali na záda a on od rána do večera vyřezával. Já jsem si říkal; všude je všelijakých soutěží a nikde to není o řemesle jako takovém. A kromě toho na anonymní soutěž může kdokoli poslat na své jméno housle, které mohl postavit někdo jiný a tam budou třeba ty housle úspěšné a vyhraju. Tak jsem si říkal - žádný anonym a ještě ať se každý na místě podepíše. A podepíše se tím, že vyřezá šneka.

Oproti dosavadním tradicím to bylo dost nejisté, riskantní a provokativní - kde jste sehnal podporu?

Podporu jsem našel tady v Náchodě od sponzorů. Lidé mě tady znají a vědí, že jsem město odjakživa na mezinárodních soutěžích reprezentoval. Tak jsem šel a „žebrel jsem, žebrel, až jsem vyžebrel“. První ročník se povedl, druhý také a třetí také, jenom mám strach, aby se sem houslaři, kteří budou vyřezávat šneka, vůbec vešli. Mezi sponzory jsou buď podnikatelé, firmy nebo kamarádi, s nimiž hraji golf. Nejpodstatnějším předpokladem pro jejich získání je ale samozřejmě to, aby měli rádi muziku a housle.

Jak se lákají do soutěže Japonci nebo Poláci či Italové?

Úplně normálně, jsou v mezinárodním katalogu a na obeslání buďto přijedou, nebo nepřijedou. V prvním ročníku jsme měli trochu strach, ale nakonec jsme se nestačili divit. Výhoda téhle soutěže je jedna: na všechna mezinárodní klání většinou posílají housle lidé, kteří toho ani moc neumějí. U nás ne, sem by jen tak někdo nepřijel, kdo neumí dělat, protože tady jde s kůží na trh tím, že si tady musí sednout a musí ten šnek vyřezat - a na to hned tak někdo nemá. V propozicích soutěže také je, že se jí může zúčastnit jedině profesionální houslař, maximálně učeň, který se u někoho učí.

Finální úvahu reportáže a závěrečný rozhovor jsem natočil ve chvílce volna se sekretářem a moderátorem festivalu dr. Stanislavem Bohadlem, třebaže to bylo ještě v předvečer vyhlášení výsledků.

Pane doktore, řekněte mi něco k organizaci soutěže.

Tak soutěž pořádá Společnost Věnceslava Metelky, ale to je vlastně neformální sdružení, řekl bych, tří lidí: zakladatele soutěže a jejího ředitele, mistra houslaře Jaromíra Joo, který je duší celého projektu, Dalibora Bzirskeho, jehož mezinárodní zkušenosti jsou k nezaplacení, a mě, který tady figuruji jako sekretář. Dá se říci, že tu soutěž připravujeme vždycky rok, možná rok a půl dopředu, a že se vlastně v té trojici odehrává největší množství přípravných prací i konec konců té vlastní realizace, přičemž partnerem je Kruh houslařů. Také dva členové poroty, Tomáš Pilař a Jan Špidlen, jsou vlastně aktivními činiteli a poradci a korigují některé ty technologické věci.

Na festivalu jsem denně potkával i mistra houslaře Karla Vávru, buďto u kolekce soutěžních nástrojů nebo mezi pracujícími houslaři, jemuž jsem položil otázku, jak došlo k nalezení Věnceslava Metelky, jehož jméno je součástí názvu soutěže - skrze historii, hudbu nebo genius loci?

S myšlenkou stopovat Věnceslava Metelku až do náhodského archivu přišel Jaromír Joo. Sledovali jsme zejména tu stopu z jeho Pamětí, kde se zmínil, že se Metelka učil v roce 1829 u nástrojaře v Náchodě. My jsme dohledali, že to byl klavírník a nástrojař Hendrych. Když jsme soutěž před 11 lety připravovali poprvé, tak jsme také na objektu, který tam stával, nechali umístit Metelkovu pamětní desku.

